

pay Györggyel, a híres esztergomi érsekkel, s az akkori nádorral, Esterházy Miklóssal váltott, fényes tanubizonyoságot tesznek hazafias jelleméről és vallásos buzgalmról. Ügének igazságáról mélyen meg levén győződve, kitartó és szilárd volt. A németországi harmincz éves vallási háboru épen úgy, mint a Magyarországon napirenden levő vallási üldözések voltak főképen okai annak, hogy III. Ferdinánd ellen fegyvert fogott 1644-ben.

Bizony nem rajta mult, hogy a linezi béke oly nehezen jött létre. Annyi bizonyos, hogy ha Ferdinánd az esztergomi érsekre és a nádorra hallgat, a béke nem jött volna létre. De a király meggyőződött arról, hogy ezeket a szenvedélyfogultakká teszi, felretolta mind a kettőt, — és Rákócziával létrejött a béke 1645-ben.

Végtevéleg érdekesek és a mai korra nézve is felette tanulságosak azon tanácskozmányok, melyek ezt a békét megelőzték és követték. Szilágyi Sándor jeles történetírónak nagy hála vágyunk lekötözve, hogy azoknak okmányait közölte a nagy közönséggel. Sokat lehet azokból tanulni. Akkor is volt erős ellenzék mind a két részen; akkor is volt szélső függetlenségi párt mely nem akarta a német császári koronát viselő magyar királyt elismerni, és mely az alkuvó fedelmét és annak főtanácsosát, Lónyay Zsigmondot «austriacus hajlamu» embernek deklarálta.

Pedig testestül-lelkestül magyar hazafi volt mind a kettő, azaz hogy a viszonyok mostohasága azon kegyetlen alternatíva elé állította, hogy a szabadság védelme és a haza fenmaradása között kellett választaniok. Sokszor ismételt kifejezés volt akkor: «ha elvész az haza, elvész a szabadság is.» Valóban válságos viszonyok voltak azok, melyek nehéz próbára tették az államférfi bölcsességét és jellemét.

Rákóczi a legválságosabb pillanatokban erősnek, józannak és rendületlennek mutatta magát. Anyagi eszközei nem állottak arányban azon feladat nagyságával, melyet meg kellett oldania. Kénytelen volt sokszor a diplomácia fegyvereihez nyulni, és oly szövetségekhez csatlakozni, a kiknek közös érdekei voltak vele. Akkoriban pedig a vallási kérdés foglalta el egész Európa országait. Ausztria a katolicizmus érdekeit képviselte. Rákóczi a protestantizmus eszméinek szolgálatában állott. Szerepe lényegileg védelmi szerep volt; eljárását a támadás mivoltához és híveinek erejéhez kellett mérnie. Eszélyességre, szemességre és óvatosságra volt szüksége, ha Ferdély önállását és a magyarhoni protestánsok ügyét végpusztulásnak kitenni nem akarta. És mivel ily nehéz körülmények között meg tudott állani, mivel aránylag csekély erővel döntő befolyást tudott gyakorolni a németországi harmincz éves háborura, mivel vallását, hazáját meg tudta védelmezni, a nélkül, hogy szövetségeseit, kik ebben segítettek, félre vezette volna, — azért kivívta magának az utókor tiszteletét is. Mikor szövetséges társaitól el kellett szakadnia, hogy a saját hazájának békét biztosítson, azt méltósággal és becsülettel, nyíltan cselekedte, úgy, hogy ellenfelei is bámulták. «Nem gyáván megszökni, de becsülettel elbúcsúzni akarok egykori bajtársaimtól», — mondá a császár követének.

— De hátha nem lesz képes ellentállani a kérésnek és a kecségetető indokoknak? — kérde amaz.

— Ha az egész világ ellenem szövötkéznek, én megtartom szavam, és nem térek el az ő felségével megkötött békétől.

S a milyen szilárd, hősies és becsületű volt e nyilvános élet terén, oly szeretetreméltó volt családi körében. Udvára valódi magyar udvar volt, a hol magyar érzés honolt és magyar

szó hangzott még a eselések ajkáról is. Nem is lehetett az másképp ott, a hol Lorántfy Zsuzsánna képezte a ház lelkét.

Ez a rendkívül szellemes és tevékeny nő viselte házi gondjainak terhét; az hatot fiainak, Györgynek és Zsigmondnak nevelésére, az gondoskodott az árvákáról, özvegyekről, iskolákról, templomokról, papokról és tanítókról; mert tudta, hogy ez férjének örömet okoz.

Sárospatak halásán emlékezik vissza azon korra, a midőn a Rákócziak kegyelmes szívének melegét és jótékony kezének védelmét érezte. Nem is érte nagyobb gyász soha, mint mikor 1648-ban I. Rákóczi Györgyöt, s 1660-ban annak özvegyét, Lorántfy Zsuzsannát temette.

Az az arckép, melyet ez alkalommal bemutatunk, Rákóczi Györgynek férfikorából való. Sok tekintetben elűt a későbbi időben rajzolt képektől, de igen valószínű, hogy — eltekintve a kivétel tökéletlenségétől — hűség tekintetében a legjobb.

ZSILINSZKY MIHÁLY.

VÖLGY ÖLÉN.

Tavasza ha eljő, ébred völgy, berek,
S a tél halotti álmot szendereg,
Hosszú álmából ébred fű, virág,
Szellők fuvalmán szőrvá illatát.
Rügyet bocsájt az ősi vén akác,
Lombján ezernyi dalos nép tanyáz,
Erdők szívéből gyöngyöző patak
Partján mosolygó rózsák hajlanak,
Kaczer pillangó ül a szirmokon,
Daltól visszhangzik erdő, völgyorom.
Szép kedvesem olda hagyd el ágyadat
Ha jó a hajnal, jó a virradat,
S hol édes álmot szellő szó fölé,
Tanulj szeretni csendes völgy ölé.

Nyílás után ha jó a hervadás,
Virágnak, lombnak síri ágyat és
Sikongó felszél, fű az avaron,
Szirmát veszíti rózsá, lilium.
A vén akácznak lombja, bús, üres,
Kised lakója új hazát keres,
A csermely suttog, ah, de partjain
Nincs többé narcisz, szegfű, kankalin,
Nyomasztó bánat leng a tájon át,
Szövi a köd halotti fátyolát. . .
Ne ejts könyvet a tarlott táj felett,
Ez sorsa annak, a ki él s szeret,
Hallgasd mint suttog, fű, fa, lomb, levél,
S tanulj feledni hervadt völgy ölé.

LEVÁI SÁNDOR.

SORSOM.

Meghalt. Kivitték. Eltemették.
S nem volt, ki megairassa őt,
Szegény utolsó írva koldus,
Elég, ha adatak szemfödöt;
A pap kísérté két gyerekkel,
Meglátszott rajtuk, hogy robot,
A vén sirásó nagy bosszúsan
Ásóját fogva morgogott.

Megálltam összetett kezekkel
Az ujonthatott sír felett,
S míg ajkaim imát rebegtek,
Szívem a kintől reszkett.
Hogy elbúcsúztam, könnyeimmel
Öntöztem csendes nyughelyét,
Az utról is még visszazétem:
— Saját sorsomra gondolt.

LEVÁI SÁNDOR.

AZ ERDÉLYI SÁTOROS CZIGÁNYOK KERESZTELÉSI ÉS TEMETKEZÉSI SZOKÁSAL.

Az összehasonlítás szempontjából minden nép szokásai, mint általában az emberiség minden szellemi mozzanata, fontossággal bírnak az ethnológusra nézve. Sok törzsnél egész csoportjait találjuk a babonás szokásoknak, a melyek nagyobb részt ugyanazon alapra vezethetők vissza.

t. i. a képzeltnek és valónak összelevegésére. A magasabb műveltségű fajoknál is megtaláljuk ugyan ép e szokások egy részét, de itt már szörványosak; a köznép még gyakorolja, de keveset tud jelentésükről; a tanult emberek megvetéssel tekintenek le rájuk, vagy mystikus jelképezésnek magyarázzák és a mint a világ okosabb lesz, végre mindenki ignorálja a jelenségeket. Ez okokból kell az egyes népek szokásait összegyűjteni és egybeállítani, még mielőtt elvesznek a magasabb kultúra áramában.

E szempontból és az erdélyi sátoros cigányok néprajzához* való szerény adalékul ezúttal ezeknek kereszteleési és temetési szertartásait és szokásait kísérem meg a következőkben vázolni, úgy, a hogy bő alkalom volt azokat figyelemmel szemlélni.

A cigányasszony, mikor közeledik ahhoz az időponthoz, hogy anyává legyen, ruháin és sátrában megold minden bogot. E szokás nagyon régi és általános; megtaláljuk nemcsak az indogermán népeknél (mint pl. már a rómaiaknál a Flamen Dialis elé irt szabályokban), hanem még ma napiság, pl. Tahiti szigetén is. Nem bocsátkozza bővebb mythoszi fejtegetésekbe, melyek nem tartoznak e cikk keretébe, csak azt említem meg, hogy a sátoros cigányok e szokásának is van értelme előttünk, ha tudjuk, hogy az ő hitők szerint minden benső fájdalom rossz szellemek hatásának tulajdonítandó, kik az ember beleit összegöcsözik és így betegséget okoznak. Szülés után az anyát ősrégi jogszokás szerint férje kabátjával takarják be, a gyermek mellé pedig égő gyertyát helyeznek, hogy elűzzék a rossz szellemeket, kik most leginkább igyekeznek azon, hogy a gyermeket a maguk számára hódítsák; a sátor előtt pedig, szintén ez okból, tűznek kell szakadatlanul égni mindaddig, míg a gyermeket meg nem keresztelik. Ez utóbbi szokás a rómaiaknál is divott, kik szintén gyertyát gyújtottak az újszülött mellett, innen ered a claudifera római istennő neve is.

Ha a gyermek a kereszteleési előtt hal meg, rossz szellem lesz belőle, ki éjjelenként mindaddig gyötíri szüleit, testvéreit és rokonait, míg alkalmas időben, kivált holdfogytakor, meg nem öntözik siralmát a templom ereszeről csorgó esővel, mire aztán nyugtot talál és annak idején — a mint látni fogjuk — a holtak országába jut. Falu helyen néha más népeknél is találhatók még az a hasonló szokás, hogy meg nem keresztelt gyermeket a templom közvetlen közelébe temetik; a rómaiaknál az úgynevezett *suggrundaria*, hová a csecsemőket temették, a templom fala mellett volt elhelyezve, innen volt neve is. Az esővízről való megemlékezést találjuk talán e kis cigány dalban is:

Mikor történt születésem,
Ott feküdtem a zöld réten;
Csak a szellő csókolt engem
S eső volt a keresztvízem!

hol az «eső»-nek az elhagyatottságra nézve a szokottnál talán mélyebb értelme is van.

A mi a nevet illeti, az iránt a sátoros cigányok nem igen jönnek zavarba. Az anya szülés előtt rendszeren valamely ismerősével álmodik és ez akkor annyit jelent, hogy drusztát, névrokont keres magának az illető. Ha az álomban megjelen férfi és az újszülött függyerme, akkor ennek nevére keresztelik; ha pedig leánygyermek, akkor a kereszteleésnél ugyan leánynevet adnak neki, de azért mégis az illető férfinévből csinált leányneven szólítják, így lesz pl. Pistából Pistuke női név, Jonból Jonuke, stb.; e szokásból származik az a sok értelem nélküli cigány nő és férfinév. Az újabb időben a sátoros cigányoknak csak némely csoportja alkalmazza e származtatott neveket régi szokás szerint.

* Lásd «Vasárnapi Ujság» f. évi 10. számát.

Az előbbiekből kifolyólag magától értetődik, hogy a cigányok ugyancsak sietnek gyermekeik megkeresztelésével. Miután a megkeresztelendő újabb honpolgárt bejelentették a legközelebbi falu pópájának, csakhamar komál hívják valamely jómódú falusi gazdát, ki szívesen elvállalja e tisztelet, mert az erdélyi néphit szerint ez «szerecsent hozó cselekedet». Közvetlenül a kereszteleés előtt elrejtik a gyermeket valamely berekben, hogy az anyja ne tudja. Ennek most kötelessége megkeresni a gyermeket ha nem találja meg, bizonyos összeget kell, hogy annak fizessen, a ki gyermeke nyomára vezet. Régi szokás ez is és valószínűleg ama több népeknél feltalálható ősrégi hitből ered, mely szerint az első emberek egy fa leveleiből származtak.

A cigány kereszteleési szokások ma már sokat veszítettek őseredeti voltukból s valószínű, hogy néhány évtizeddel ezelőtt, midőn még nem volt annyi zsanár s nem kérték a szegény *romtól* (cigány) a keresztlevelet, meg pácsersájt (Pascierschein), — még majdnem tösgyökeres pogány szokással iktatták be az új világpolgárt társai közösségébe.

Az élet e hajnalától, midőn e világra jön a rajkó, — egy hosszú élet szenvedésait, küzdelmeit közben hagyva, — térjünk át az élet alkonyához, midőn a dadé a halál sötét éjjele előtt áll, a mely reá nézve még félelmesebb, még borzalmasabb, mint a műveltség embere előtt.

Valamint egész vallási életükben, úgy temetkezési szokásaikban is egészen sajátosok valóságos érzelmek nyilvánulnak a cigányoknál. Ez érzelmek alapeleme: a félelem, mely még a kultúra magasabb fokán álló népeknél is feltalálható, s erre nézve már Lucretius római költő, az uralkodó vallást szétromboló Epikurusra, méltán rámondhatta: hogy megteremtette a félelem végét. A milyen vakmerően szembeszáll néha a cigány a látható vésszel, főleg ha szenvedély készítte, a milyen egykedvűen tűri a legnagyobb nyomort, a szánalomraméltó inséget, annyira félelemmel viseltetik a halál iránt. A sátoros cigányok összes temetkezési szokásai az érzelmek alapulnak és még a mámor-fakasztotta könyek is ezt az érzelmeket juttatják fokozott öntudatra. Félelemben nyilvánul a holtak iránt való tiszteletük is, úgy, hogy elhalt ember nevét nem igen szeretik kiejteni; babonás félelemmel vannak még a kötelességek, hogy ajándékokkal, még pedig étellel és itallal járuljanak a halott elé; ezeket a holttest mellé teszik le és aztán maguk fogyasztják el. Minél nagyobb mennyiségű az ajándék, annál nagyobb a boldogult iránti tisztelet. Attól fogva, hogy a holttestet a sátor elé viszik, kezdődik a közlakoma is; temérdek edelt felfalnak és a legerősebb pálinkát iszadják. Az ital hatása alatt kezdenek aztán a nők jajgatva, sírva-ríva a hulla körül táncolni. Nemsokára a férfiak is belevegynének ebbe a bacchantikus, démonikus mámoros kerengésbe, mind szilajabban, kimerülve rendre földre rognak. Az ilyen halotti tor igazi vad népnek mutatja a cigányokat, féltelenségüket sem kéréssel, sem fenyegetéssel nem lehet zabolázni. Tanulmányozás céljából köztük való több havi tartózkodásom folyamán egyetlegyszer jutottam nagyobb összeütkezésbe a bandával és ez összeütülésünk is egy vén, vak cigány temetése alkalmából és a miatt történt.

Kis sirhalom felett
Rózsá nevelkedett;
Leszakítám szálát,
Nem akartam kárát;
Rózsám sírján termett —
Nekem ásson vermet!
Letéptem, mert tudom:
Hozzá vezet utom,
S akkor lesz csak végem,
Ha szálát letéptem.

Hitvány gonosz emberek,
Utójára kérek meg,
Ha a sírban porladok:
Nekem békét hagyjatok!
Meghalok, de síromra
Borul majd egy rózsafa,
S kora halál éri azt,
Ki egy rózsát leszakaszt!

Félelem a rugójuk már azon szokásaiknak is, melyek a haldokló haláltusájának megkönnyebítését előzzék. Mindenek előtt kiürítik a sátrát, nehogy a lélek, midőn a testet elhagyja, valami tárgyra ütődjék, és ezért aztán bosszút álljon a halott környezetén. Ha sokáig tart a haláltusa, egy fehér kutyával megnyalják a haldokló testét, minek folytán a lélek könnyebben hagyhatja el lakását, a melybe az ő hitők szerint úgy is majd visszatér. E szokás ősrégi és maig is

divik más, pl. szláv népeknél is, s talán ez az oka annak, hogy több fehér kutyát találunk minden sátoros cigánycsapat kíséretében.

Miután a halál bekövetkezett, a hullát sós vízzel mossák meg, mely itt valószínűleg a tengeri vizet helyettesíti, a mely a régi hit szerint tisztító erővel bír. Ismeretes, hogy a régi görögök és rómaiak, kik a szentelt vizet jóval a kereszteleés előtt ismerték, a tenger vizét használták szertartásaiknál, és hol ez hiányzott, só hozzáadásával csináltak az édes vízből mintegy mesterséges tengeri vizet, hogy annak, mint szentelt viznek, hatását fokozzák. Már Euripides mondja, hogy a tenger (= sós víz) lemossa az ember minden bűnét. Mivel a sós víznek nem csak rothadás ellen óvó, fenntartó, hanem épen ennek folytán tisztító ereje is van, a cigányok e szokásának főleg tisztító hatást tulajdoníthatunk. — A székely néphitben is szerepel a só. Háromszékben és Csikban némely helyen karácsony estéjén egy kis sót raknak a tűzhelyre, melyet aztán másnap reggel a marha elő hintenek, ezt minden nyavalától megóvándók.

A megmosott hullát felöltöztetik és kiviszik a sátor elé, de, ha csak lehetséges, épen nem a rendes bejáraton át, hanem lebontják a sátor egyik oldalát és így viszik ki a halottat, hitük szerint megnehezítvén hazajárását. E szokást többek közt az orosz népnél is megtaláljuk és az, hogy pl. Wladimir orosz fejedelem (+ 1015) hulláját egy e célra tört ésen át vitték házából a templomba, valószínűleg összefüggésben van e néphittel.* A tetemet a sátor előtt a földön terítik ki, fejét egy a földbe vert czölöp tövében helyezik el. A czölöpöt több ízben megkopogtatják az elhaltak legkedvesebb holmijával (hegedű, pipa stb.) s aztán ezt a kérdést intézik hozzá: «Azért haltál-e meg, mert a nagy isten úgy akarta?» (*Merá tu, ká; báro devlá sár kámlás?*) Hogyha erre a hulla a czölöp felé megrándul, az annak jeleül veszik, hogy az illető nem az isten akarata, azaz nem a természet rendje szerint, hanem erőszakos halállal mult ki, hogy gyilkosság, pl. mérgezés áldozata és ez esetben a gyilkos nyomozásához fognak; ha pedig a tetem egészen mozdulatlan marad, ezt részéről oly feleletül veszik, a mely természetes kimulást jelent, és ekkor a halotti szertartásokat megakadályozás nélkül folytatják.

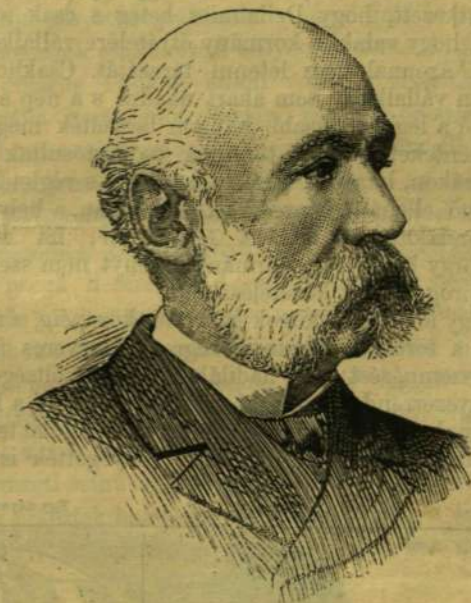
Az elhunyt közeli és távoli rokonainak az a kötelességek, hogy ajándékokkal, még pedig étellel és itallal járuljanak a halott elé; ezeket a holttest mellé teszik le és aztán maguk fogyasztják el. Minél nagyobb mennyiségű az ajándék, annál nagyobb a boldogult iránti tisztelet. Attól fogva, hogy a holttestet a sátor elé viszik, kezdődik a közlakoma is; temérdek edelt felfalnak és a legerősebb pálinkát iszadják. Az ital hatása alatt kezdenek aztán a nők jajgatva, sírva-ríva a hulla körül táncolni. Nemsokára a férfiak is belevegynének ebbe a bacchantikus, démonikus mámoros kerengésbe, mind szilajabban, kimerülve rendre földre rognak. Az ilyen halotti tor igazi vad népnek mutatja a cigányokat, féltelenségüket sem kéréssel, sem fenyegetéssel nem lehet zabolázni. Tanulmányozás céljából köztük való több havi tartózkodásom folyamán egyetlegyszer jutottam nagyobb összeütkezésbe a bandával és ez összeütülésünk is egy vén, vak cigány temetése alkalmából és a miatt történt.

* Ralston, Early Russian History, p. 58.

lélek gyakran zaklatná hátramaradt sátoronépét. A halott iránti tiszteletből néha egy-egy ételmorzsát vagy egy-egy csepp italt hullatnak le, a mit az elhunytnak ott libegő lelke titkon elfogyaszt. A halottat végre eltemetik a falusi temető egy félre eső helyén, vagy pedig távol a világ zajától, egy erdő szelén; a sir helyét különös ék-alaku czölöppel jelölik, melynek felső vége alig látszik ki a földből, hegye pedig szinte érinti a hulla fejét. Ez összefügg azzal az ősrégi szokással (a melylyel azonban immár végtelenül elhagytak), hogy a halottnak rokonai bizonyos idő mulva kiásták a hulla fejét és más helyen ásták el, a czölöpöt pedig a maga helyén mélyen bevették a földbe.

(Vége köv.) DR. WLISLOCKY HENRIK.

A GÖRÖG KÉRDÉS KÉPEKBE.

DELIANISZ VOLT MINISZTER.

Európa délkeleti szögletét nem hiában hasonlították össze a lőporos hordóval, melybe egy szikra is elég, hogy rögtön lángra lobbanjon. Méltán tarthatunk tehát attól, mikor a mult év szeptemberében Kelet-Rumélia, kivonva magát a szultán fenhatósága alól, Bulgáriával egyesült, hogy a keleti kérdés újra szőnyegre fog kerülni. A szomszédja iránt féltékenységgel viseltető Szerbia alig győzetett le s szorítottat vissza határait, mikor újra Görögország volt az, mely mozgolódnak kezdett. Már ez év kezdetén a Delianisz-kormány egy körjegyzékintézetet a hatalmakhoz, kifejtvén a görögök számának Kelet-Ruméliának Bulgáriával való egyesüléséből eredő veszélyesét s kárpótlásul határainak a berlini kongresszus által megállapított kiterjesztését kérvén. E körjegyzékre a hatalmak együttes jegyzékben válaszoltak, melyben határozottan nyilatkoztatták azt az óhajukat, hogy egy Bulgária és Szerbia, mint Görögország fegyverkezzenek le, annál is inkább, mivel Törökország is hajlandó ezt tenni, holott ő a közvetlen vesztes fél. Am a görög nép többsége által támogatott Delianisz-kormány teljességgel nem hallgatott Európa szavára s folytatta a háborus készüléteket, az országészerte nyilatkozó lázas és vállalkozó hangulat közepett. Természetes, hogy ha Görögország megtagadta a fegyverkezést, Szerbia sem viselhette magát másként s Törökország és Bulgáriának is el kellett készülnie minden eshetőségre, a miből nem támadhatott egyéb, mint egy folytonos és költséges lesben állás és izgatott készülődés, hogy melyik percz hozza meg a hajbakapásra az első döntő lépést.

Most a hatalmak egy második kollektív jegyzékintézetek Görögországhoz, s egyszersmind az angol követ Athénben nagyon leplezetlen hangon adta tudtára Delianisznak, hogy ha a görögök tovább is halogatták a fegyverkezést s a tartaléksapatok feloszlását, angol flotta lesz kénytelen a görög tengeren megjelenni, hogy rendet csináljon. Válasz helyett a görögök magok küldték ki flottájukat a zár megakadályozására.

Most az angol flotta is megindult a Pineusi kikötőbe összesen husz hajóval, 5000 emberrel és 125 ágyúval. A görög hajóraj alig állott egy pár pánzcélos hajóból, hat ágyúval és 18 torpedó-gőzessel, de hire járt, hogy a görög kor-

mány magánosokhoz is felhívást intézett. A törökök is pánczélos hajókat indítottak el Szalonikába és Preversába s azonfelül 300,000 főből álló hadsereg állt a határon, szemben a 70,000-nyi görög katonasággal. Közben harmadik jegyzék is érkezett, mely a lefegyverkezést tanácsolta, követve nyomban a többi német, osztrák-magyar és olasz hadihajók megjelenésétől a Szuda-öbölben.

Ezúttal már a görög kormány kétértelmű választ adott, minek magyarázata az, hogy ugyanakkor a portával titokban alkudozott Epirus átengedése végett, melyvel szemben Görögország garanciáját ajánlotta egy kötetős kölcsönre nézve. Am a készülődések nem csökkent buzgósággal folytak s minden jegyzék, ellenjegyzék, diplomáciai intimáció stb. daczára is mind bonyolultabbnak látszott a helyzet s minden nap közelebb látszott hozni a döntő pillanatot.

Ekkor, február végén, Bismarck is elhatározta magát, hogy közbe lép s az ő szavának csakugyan volt is annyi hatása, hogy egyszerre hire keletkezett, hogy Deliannisz beteg s csak arra vár, hogy valaki a kormány átvételére vállalkozzék, azonnal kész letenni tárczáját. Csak hogy ilyen vállalkozó nem akart akadni s a nép és a sajtó a legharciasabb hangon beszéltek meg a történeteket, tüntető tömegek csoportosultak az utcákon, hazafias dalokat énekelve s végtelenig menő ellenállást prédikálva. Valóban, a helyzet forradalommal látszott fenyegetni, ha csak György király és a kormány érvényt nem szerez a görög nemzet követeléseinek.

Igy állottak a dolgok márczius közepéig, a mikor a törökök megunva végre a fegyveres farkasszemmészést s a hadiláb roppant költségeit, kényszerrendszabályokat kezdtek sürgetni a hatalmaknál. De Athénben a háborús hangulat tetőpontra hágott volt, úgy hogy fenyegették is az

ingadozó minisztereket, Nagy szenzációt keltett márczius hó végén az orosz flotta hirtelen elvonulása a Szuda-öbölből, a minek azt a magyarázatot akarták adni, hogy a hatalmak szabad kezet készülnék adni Görögországnak. S csakugyan rögtön rá még két korosztálytartalékokat hívtak be s a háboru mármár hajszálon függőnek látszott. Mindazonáltal semmi sem történt, ki-tünt, hogy az orosz flotta csak élelem-beszerezési célból ment Smyrnába, s nemsokára vissza tért. Sőt a pénzügyek zilált állása s Trikupisnak, az ellenzék fejének a görög kamarákban tartott mérséklő beszéde egy időre kijózanító hatást látszottak gyakorolni a vérmesebbekre is. Tény, hogy a kamara 129 szavattal 85 ellenében elvetette a háboru megindítására vonatkozó indítványt, bár ugyanakkor Deliannisz-nak is bizalmat szavazott.

Még egyszer látszott nagyon közellevőnek a háboru veszélye, mikor a görögök a zarkosi ma-

MÁRIA AMÁLIA ORLEANSI HERCEGNŐ.

CARLOS BRAGANZAI HERCEG.

A PORTUGÁLI PÁR.

gaslatokat a törökök tiltakozása daczára elfogalták. Zarkos épen a határszélén van, s ama területi igényeknek, melyeket Görögország, határainak egész Macedoniával való kikerekítése iránt táplál, Szalonikival együtt érdekkörébe esik. Nagy volt a felindulás ennek folytán, úgy hogy a hatalmak elérkezettnek látták az időt ápril 26-án végre ultimátumot küldeni Görögországnak, azzal az erőlyes fenyegetéssel, hogy ha 8 nap alatt le nem fegyverkezik, kikötőt zár alá veszik. Tudjuk, hogy ez ultimátumot egyedül Franciaország nem írta alá, hanem a helyett Freycinet barátságos jegyzékben tanácsolta Deliannisznak, hogy engedjen Európa akaratának. Görögország most csakugyan hajlani is látszott Franciaország békés intésére s két korosztályt a tartalékból haza is bocsátott; kitünt azonban csakhamar, hogy csak időt akart nyerni a fegyverkezés folytatására, s hogy a hatalmak súlyt adjanak fenyegetéseiknek, három angol s egy olasz pánczélos hadi hajó horgonyt is vetett a phalerumi öbölben, úgy hogy az athéneiek már azt hihették, hogy kezdetét veszi a bombázás.

Az ultimátum tehát, a mint csakhamar kitünt, csak még jobban bonyolította a helyzetet. Görögország nem tartotta önértével összeegyeztethetőnek, hogy a hatalmak ily föllépése után kezdje meg a lefegyverkezést, s követelte az ultimátum visszavonását. Ápril végén hire jött, hogy Mavromikhalis hadügyminiszter letette tárczáját állítólag a kormány francia politikája körül fölmerült nézeteltérések miatt, s minthogy ő egyike volt a háborupárt legvérmesebb szószólóinak, lemondását általában a békére nézve kedvező fordulatnak magyarázták. Addig is pedig, míg utódjáról gondoskodhattak volna, Deliannisz maga vette át a hadügyi tárczát is; ámde válasza, melyet az ultimátumra adott, mivel csak részleges lefegyverkezés ígértét tartalmazta, kielégítőnek egyáltalán nem volt tekinthető.

Május 7-dikén letelt az ultimátumban kiszabott nyolcznapos határidő s monarkhiánk, Anglia és Oroszország követei még aznap visszavonultak hadihajóikra. Érdekes látvány volt, írja egy levelező, a mint a hajók egymásután szedték fel őket s szállították el minden holmijaikkal együtt. Csak ekkor kezdtek az athéneiek a való tudatára ébredni; izgatott csoportok gyülekeztek a Place de Concordián — polgárok s katonák — s

lia hercegnőnek kezét. Természetes, hogy a megkérés e hivatalos alakban nem történhetett meg a nélkül, hogy a francia trónprezenciájának neje már megelőzőleg biztosítást ne nyújtottak volna a siker felől.

Az udvari etikett által megállapított szokás nem engedi, hogy a trónörökös kívül tartsa esküvőjét a saját országa határain s így természetesen, hogy az esküvő napja Lissabonba tüzetett ki és pedig május 22-ikére.

Csak az esküvőhöz való menyasszonyi előkészületek történtek Párisban és Franciaországban, de már ez is elég volt a legszélesebb körökben kelteni feltűnést. A menyasszonyi mesés fényű kelengyéről hetekig beszéltek, a ropant kincs és gazdagság, mely ez alkalmából a trónkövetelő örömapa s a többi királyi hercegek részéről mintegy bemutatott, az előkelő hi-

vek, Franciaország régi büszke nemességének nagy serege, mely ez uttal szerencselánczát jelenteni jött, az Aumale herceg uradalmain rendezett nagy vadászatok és ünnepélyek — de különösen az, hogy a párisi gróf most egy valósággal uralkodó házzal keres szoros összeköttetést: mindez annyira fölzogatta a kedélyeket Franciaországban, hogy a köztársaságnak kivált radikális hívei valóságos veszedelmet láttak a hercegek magaviseletében a köztársaságra nézve s e fölfogás egyszer lábra kapván, nem kevéssé járult hozzá annak a törvénynek sürgetéséhez, mely minden királyi vagy császári oly ivadékok ki akar tiltani Franciaország területéről, a melyik ünnepélyesen ki nem jelenti, hogy a francia trónra való bárminemű igényeiről örökre lemondott.

Ime egy házasság, mely mélyen belevág a politikába. De a politika azért nem lett akadály a ifjú pár boldogságának. A párisi gróf és neje, a hozzájuk csatlakozott fényes royalista kísérettel május 17-ikén külön vonaton kísérték el Amália hercegnőt királyi jegyese országába. A braganzai herceg, a vőlegény, a pampilhosi vasutállomáson várta menyasszonyát, az ország minisztereinek, katonai, egyházi és polgári kitüntéseinek társaságában s midőn az elragadó szépségű hercegnő a szalon-kocsiból kiszállt, elébe ment s tisztelettel meghajlás után megcsókolta arcát, atyjával, a párisi gróffal pedig ünnepélyesen kezét fogott. Rövid reggeli után Entrocamento felé indult a földszített vonat, hol a hercegnő fehér kaszmirruháját portugál nemzeti színűvel, kézzel és fehérrel váltotta föl s így érkeztek be öt óra felé Lissabonba, a hol a király, a kormány s a diplomáciai kar tagjai

AZ ATHÉNEI IDEGEN KÖVETEK ELHAGYJÁK A PIRAEUST, MÁJUS 7-ÉN.

ATHÉNEI POLITIZÁLÓ KÖRÖK A ZÁR ALATT.
A GÖRÖG KÉRDÉS KÉPEKBE.A MAVROMIKHALIS-EZRED KATONÁINAK ELVONULÁSA ATHÉNE UTCÁIN.
A GÖRÖG KÉRDÉS KÉPEKBE.

tek, némelyek kavicsot törtek, mások a széttörtelt kavicsokat széttergették az uton, vagy szétzúzták nehéz sulykaikkal. A kocsi kénytelen volt az ut szélére kitérni, a hol még a tatarozás nem kezdődött el.

Egyszerre az orvos megfogta Báthory Péter karját.

— Ó az! — mondá halkan.

Egy ember állt ott, mintegy husz lépésnyire a társaitól és az ásója nyelére támaszkodott.

Carpena volt.

Az orvos tizenöt év mulva megismerte az isztiai sófőzőt feyenczruhájában, a mint Ferrato Máriát megismerte maltai öltözetében, a Mandraggio utcáin. Ezt a gonosztevőt, a ki ép oly röst volt, mint minden munkára alkalmatlan, még csak a feyintézet műhelyeiben se lehetett alkalmazni. Kavicsot törni az országuton, ez volt a neki való munka.

De ha az orvos ráismert, Carpena nem ismerhette meg benne Sándor Mátyás grófit, hiszen csak futólag látta őt Ferrato Andrea házában, abban a pillanatban, mikor a csendőroket odavezette. Azonban mint mindenki, úgy ő is meghalotta, hogy Antekirt orvos Ceutába érkezett. Carpena jól tudta, hogy ez a hires orvos ugyanaz volt, a kiről Zirone beszélgetett neki a szicíliai partokon, a Polyphem barlangjai közelében,

Ekkor az orvos parancsot adott a kocsisának, hogy hajtson tovább, a kormányzó palotája felé. E jelenet nem tartóztatta fel őket fél percznél tovább. Senki se láthatta, mi történt közte és a spanyol közt — senki, csupán Báthory Péter.

— Most ez az ember az enyém, — mondá neki az orvos, — és kényszeríthetem őt...

— Hogy megmondja, a mit tud? — kérdé Péter.

— Nem, hanem hogy megtegyen mindent, a mit akarok, még pedig öntudatlanul. A legelső pillantás után, a melyet e nyomorultra vettem, rögtön tudtam, hogy urává lehetek és akaratazt az enyémrel helyettesíthetem.

— Pedig ez az ember nem beteg.

— Ej! hát azt hiszed, hogy a hypnosis csak az idegbeteg emberekre gyakorol hatást? Nem, Péter. A tébolyodottak tudnak legmakacsabbnal elmentálni neki. A hypnotizáládonak öntudatos akarattal kell bírnia és a körülmények hatalmasan a kezemre dolgoztak az által, hogy Carpenában olyan természetet találtam, a mely teljesen fogékony a befolyásom iránt. Aludni is fog mindaddig, míg én nem akarom, hogy felébredjen.

— Megengedem, — viszonzá Péter, — de mit nyerünk vele, mikor még a mostani állapotában se mondhatjuk meg vele azt, a mit tudni érdeünkben áll?

lélekre 8 frt jut. A nagyhatalmak között legcsakélyebb (fejenként 12 forint) az adó Oroszországban.

* Egy nábob vagyona szemléltetőleg. Vanderbilt vagyonát halálakor 200 millió dollárra becsülték. Egy amerikai lap ez összeg nagyságát így magyarázta meg olvasóinak: Dollárt dollár mellé téve ez összeg New-Yorktól Liverpoolig tartó ezüst huzalt adna. Ha a dollárokat egymásra raknák, 88 földrajzi mérföld magasságot érnének el a szétterítve 95 holdat borítanának be. A 200 millió dollár sulya 7160 tonnát (a 20 mázsa) tenne, elszállítására legalább 358 szekér volna szükséges, mindegyik 20 tonna tartalommal s e szekerek hossza 7/8 mérföldre terjedne. Tizenkét lokomotív volna szükséges, hogy e nagy terhet mozgásba hozza.

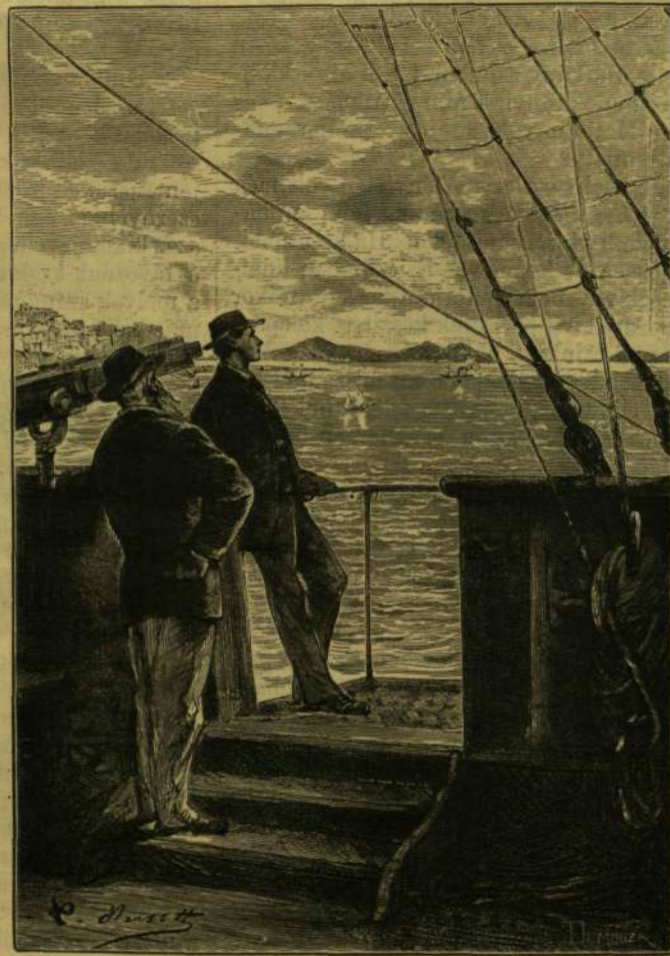
* A felhők magassága svéd tudósok kutatásai szerint 7 különböző csoportba osztható, a legalacsonyabb 600 méterre van a fölszíntől, a legmagasabb 8600 méternyire van a földtől. Kétezer méter magasságban a felhőretegeket még szabad szemmel is meg lehet látni.

* Állandó művészeti és iparkiallást nyitnak meg a szultán egyenes kívánságára Konstantinápolyban a honi izlés fejlesztése érdekében.

* London utcáinak és tereinek hossza körülbelül 8000 földrajzi mérföldet tesz ki s így ha valaki mind be akarja járni, mivel némely utcára többször is kellene kerülnie, legalább tízezer mérföldet kellene megtenni. Naponként 3/4 mérföldet s hetenként 6 napot számítva, London teljes bejárására 8 év volna szükséges.

CAP MATIFOU ZIRONET BELELÖKTE A LÁNGOLÓ MÉLYSÉGBE.

AZ ORVOS ÉS BÁTHORY PÉTER EGYEDÜL VOLTAK A FEDÉLZETEN.

SÁNDOR MÁTYÁS.

ugyanaz a milliomos, a kire Sárkány figyelmeztette, s a ki miatt Zirone bandája azt a meghiúsult támadást intézte a Casa Inglese ellen.

Mi történt Carpena elméjében, mikor ily váratlanul szemközt találta magát az orvossal? Mily benyomás vett erőt egész valóján azzal a hirtelenséggel, a mely bizonyos photographiai műtétek jellemző sajátja? E kérdésekre nehéz volna felelni. De annyi bizonyos, hogy Carpena egyszerre érezte, hogy az orvos az erkölcsi fölény egy nemével korlátlanul uralkodik felette, hogy a saját egyénisége megsemmisül az övé előtt és hogy a saját akaratánál erősebb idegen akarat vesz erőt rajta. Hiába igyekezett ellenszegülni, kénytelen volt meghódolni e hatalomnak.

E közben az orvos megállította a kocsiját és folyvást rátekintett, átható merevséggel. Szemgolyójának fénylő pontja sajátzerű és ellenállhatlan hatást gyakorolt Carpenára. A feyencz érzékei lassankint eltompultak. Szempillái elkezdtek pislogni, majd lecsukódtak és végre csak gyöngén rezgettek. Aztán, mikor az érzéketlenség teljesen beállt, Carpena lerogyott az ut szélére, a nélkül, hogy a társai valamit észrevettek volna a történetből. Egyébiránt oly mély dejesz álomba merült, a melyből egyikük se lett volna képes őt fölébresztetni.

— Kétségkívül, — mondá az orvos, — és igen természetes, hogy nem mondhatok vele olyasmit, a mit magam se tudok. De hatalmamban áll az, hogy a mikor nekem tetszik, megtétehessek vele mindent, a mit akarok és pedig a nélkül, hogy az ő akarata ellenszegülhetne. Például ha holnap, holnapután, egy hét mulva, félév mulva, akár ébrenlétében is azt akarom, hogy a fegyházat elhagyja... el fogja hagyni.

— Elhagyni a fegyházat... szabadon? — mondá Péter meglepetve. — De ehhez az is szükséges, hogy az őrei megengedjék! Az akarathegytetés hatalma nem terjedhet annyira, hogy képessé tegye őt szétépíteni a bilincseit, feltörni a börtön ajtaját, átmászni egy megmászhatatlan falon...

— Nem, Péter, — viszonzá az orvos, — nem kényszeríthetném őt olyasmire, a mit én magam nem volnék képes megtenni és épen ezért teszek látogatást a centai kormányzónál.

(Folyt. köv.)

EGYVELEG.

* Legtöbb adót fizet a nép Franciaországban, fejenként 41 forintot, legkevésbé Törökországban fejenként 7 forintot; Svájcban s Görögországban egy,

Jelekkel értekezés az indiánoknál.

Tagadójel a Pai-Ute indiánoknál.

Feketalábu indián jelzése a siouxknál.

A 'ló' jele az indiánoknál.

Sioux-indián férfi.

Keresztény család megtámadása a sioux-k által.

Indiánok lesben.

AZ ÉSZAK-AMERIKAI INDIÁNOK ÉLETÉBŐL.

(Szövegét lásd a 336 és 370-dik lapon.)

Kigyó-indián jelzése a dakota- vagy sioux-indiánoknál.

Kajova-indián jelzése a komancsoknál.

AZ ÁLLATKERT ÚJ VENDÉGEI.

A mi a berlini panoptikum, a párisi Jardin d'acclimation, a drezdai és lipcsei Zoologische Garten, a londoni Zoological Society's Garden, ugyanazza kezd fejteni újabb időben a mi állatkertünk is — ethnografiai muzeumból egy-szersmind a föld népeinek, melynek szemlélete nemcsak gyermekeket gyönyörködtet, de hasznos tanulmány tárgyát kínálkozik a komoly szaktudósok is. Alig pár évtized között egymásután látunk ott megfordulni számojedokat, szingálakat, szudániakat, darfuri szerecseneket, s most egy sioux-indian csoport utotta újra fel sátrait a liget árnyas fái alatt, ugyanott, a hol egy-két év előtt a singalok, Ceylon ez őslakói, mulattattak sajátos tánczkaikkal, együgyű szokásaikkal s harcziás felvonulásaikkal. A sioux-k sokkal kevésbé barátságos nép jó emlékekben élő szingál felebarátainknál, annyi bizonyos, de nem is volt még elég idejük simolni az európai szokásokhoz s a bizalmatlan gyanakodás, melylyel a fehér arcukat nézik, bizonyosítgat tesz simulekónyságuk csekély foka mellett.

Az indiánokról beszélve, az útleírók rendszeren abba a tévedésbe esnek, hogy egy kalap alá vonják egy a prairie-törzseket, mint a hegyaljakokat, pedig a különböző törzsek külsőre, nyelvre, szokásokra nézve ép oly különbözők egymástól, mint az európai nemzetek, sőt a modor — és mandan-indiánok ép ugy nincs példánál semmi köze a navajo- vagy apache-indiánokhoz, mint a lappoknak a törökökhöz. Tény, hogy az Egyesült-Államokban jelenleg még élő indiánok száma 300,000, a kik valami 150 különböző nemzethez és 400 törzshöz tartoznak, s szintén több száz nyelvet beszélnek.

A különböző indián törzsek nevével üzött tudományos szédelés épen a bemutató spekulánsok részéről oly rendszeres, hogy nagy alaposág szükséges arra, hogy megsejtsék a nem engedjük magunkat valamely törzs hova tartozásáig iránt. *Sioux indiánok* neve alatt ezelőtt két évvel is fordult meg egy vállalkozó trupp a kontinensen, de ezek Omahából, Nebraska államból valók levén, nem tarthattak igényt a sioux-nevezetre. Szintúgy nem a tavaly Németországban szerepelt Hagenbeck-féle Bella-Coola indiánok s a még előbb, 1879-ben Európában megfordult irokézok.

— A tulajdonképeni sioux- vagy Dakota-indiánok alatt csak az a törzs értendő, mely Amerika északnyugoti területeit, Dakotát, Montanát, Wyomingot és Idahot tartja megszállva, 60,000 lelket tesz ki, s épen nem kihalóban van, mint állították a lapokban, de folyton gyarapodik, tizenhárom, rokonnyelvet beszélő törzsre vagy csoportra oszolva, melyek harciban mind összetartanak, s melyek között az Ogallala törzs a leg-hatalmasabb. Harczaikban, melyeket évtizedeken át s egészen 1878-ig folytattak a kiirtásukra törekedő yankee ellen, legendái hősök nevei váltak ki, mint a sioux-k legnagyobb főnökei, s az *Ülő Bika* (Sitting Bull), a *Vörös Felhő* (Red Cloud), a *Pettyes Fark* (Spotted Tail) nevei nevezetesen ma is utólrhetetlenek a sioux előtt. Mindenesetre nehéz és eléggé nem méltatható vállalkozás volt az érdekes népfajta a polgárosult Európának bemutatni, annyival inkább, mert bizony nem valami biztató példák lebehettek a szegény indiánok szeméi előtt, kik ily hosszú utra szánták el magukat. Hiszen alig pár éve, hogy szerencsétlen kollégáik, a Chippeway indiánok, a Cimbria hajótörésében oly szomorú véget értek, épen midőn haza voltak térődők, elhagyott otthonjaikba. Hagenbecknek is egész cselszöveget kellett kiszemelnie, mikor Bella-Coolát ügynökei által Európába csalta. És mennyi keserű tapasztalata a méltatlan rászédetésnek élhet emlékökben, mert tudnunk kell, hogy az indiánok túlnyomó része, az egész nomádok kivételével, az Egyesült-Államok indián-osztályának, a belügyi kormány egy ágának felügyelete alatt áll, mely felügyelőket és ügynököket tart az illető indián területeken. Ismeretes, hogy egész a legújabb időkig a közkormányzat az ágát valóságos tolvajbanda tartotta kezei között, mely milliónyi összeget harcolt el, s melynek tulajdonosait az is, ha az indiánok nagy része a legnagyobbtabb által éhen vesztett, vagy kétségbeesésből lopásra s kizárásra adva magát, elnyomóit úgy mint jöltevoit egyaránt legyilkolta.

A csoport 10—12 tagból áll, de nem csupán indiánok, hanem kettő közülök az amerikai csor-

dások (cowboy) ama szilaj, lóra termett fajából, mely a prairiek messzeségének ép oly tipikus és költői alakja, mint a magyar alföldnek a csikós-bajtár. Széles, elől csucosodó kalapjukban, bivalybőr-nadrágjukkal, melyeket zsínórát helyezett rojtok díszítenek, pengő sarkantyúban, mindkét oldalán egy-egy revolverrel, melynek töltése a derék körül fűzött tüsző tokjaiban vannak köröskörül elhelyezve, így nyargalnak vadul vágatva tüzes lovainak, messze kivetve a pánnyát a ménes után. Egyike a cowboyoknak, egy csinos kinézésű erőteljes fiú, félig angol, félig indián szülőtől származik (atyja amerikai mayor, anyja sioux-indián nő volt) s igen beválnék egy jól megtermett csapos legénynek, ha ugyan ambíciója megengedné ezt a pályaválogtatást, a mire semmi különös oka nincs, mert a társulatnál 300 frt havi díjjal van alkalmazva csak azért, hogy naponta néhány vak töltést elpuftogasson revolveréből.

A cowboy az arisztokráciájára a társaságnak, némi európai modorokkal, bár ezen is hamar kiüt a yankee-teremtés, határozottan emberie-sebb fiziognomiával s erős cigarettázó hajlammal, mely egy érettségű tett diák első szenvedélyének mértékeltenséggel nyilvánul. A legjobb lovas, a minőt képzelni lehet, csak hogy már nyeregben ül, nem mint az indián — szőrén, s kengyelén inkább egy oldalát nyílt bőrtokhoz hangolít, melybe kényelmesen elhelyezheti lábát, a nélkül, hogy ki volna téve annak, hogy lába beleakadjon a vad futás közben.

Legjellemzőbb a sioux-ferfiaknál az arcz bemutatása, többnyire veresre, ciznóberrel, vagy sáfrányszínű sárgára, de a nők még hajuk választékát is bepirosítják. Szőrnek, szakállnak még a férfiak közt is semmi nyoma, sőt az idősök némelyike, hosszú haját is tinesben növesztve meg hátul, családias hasonlít az asszonyhoz. Pedig a sioux asszonyok nem igen van ám irigylendő sorsa, alárendelt szerepet játszik a háztartásban, minden munkát ő végez, s ép oly kevés igénye lehet férje hűségére, mint elismerésére. Belsőletére legyen különben mondva, arcának festésén kívül egyéb tekintetben nem sok hiúságot árul el, s öltözete mindenesetre egyike a legegyszerűbbnek, melyeket vad nép nál találhatunk. Csak gyöngyökkel gazdagon díszített feler-mocsinjaikban fejtenek ki némi fényűzést, nyaklánczot is csak néha, de fülönfüggőket épen ritkán viselnek.

Három egyszerű ponyvasátor, rudakra erősítve s itt-ott kezdetleges képejellel díszítve, szolgálják a sioux-indiánoknak. Bennök földre dobott matrác, néhány ruhadarab és meglehetősen új bőrönd, mely utóbbi aligha Dakotából hozták magokkal. Három-négy gyermek már a labdajátékhoz is hozzácsokolt s általában impressziójuk, ki családonként 100-100 frtot fizet nekik szerződés értelmében havonként, azon van, hogy minél jobban elsajátíttassa velök az európai szokásokat, s bár még mindig saját szokásaik szerint éteziknek, de a kávétól épen nem idegenkednek már. Egyébiránt van a társaságban már egy Európán született indián is, ez egy kis tíz hónapos fiú, a ki gyöngyvel díszített sajtáságos pólyájában fekszik a sátorban, s csak közbesírásával vesz részt az előadásokban; s ethnografiai nevezetességnél tehát még alig válik be, de érdekes folygyszerű róla, hogy Kopenhágában született, s világrajzával sok bajt okozott anyjának, midőn épen előadás közben derangirozta. A derék indián nő csak egy elajult, mint bármely ideges, modern nagyvilági hölgy, hasonló körülmények közt; férje hozzárohant s mulatságos kuruzslásokkal próbálta gyógyítani, a közönség tombolt s az igazgató véget vett kénytelen vetetni a mutatványoknak.

Teljesseggel nem szükség hinni, hogy e vad bébcskek kevésbé volnának kedvesek akár a leg-fehérbőrű bürünél is. Ellenkezőleg, a legszeretetre-méltóbbak, ugy hogy szinte nehezünkre esik elképzelnünk, hogy e formás kis gömbölyű kezecskék valaha a skalpirozást fogják egész «con amore» üzni. Egyelőre azonban minden vadsgú csak néhány makranczosabb sikójában nyilvánul, melylyel a «Papuska» a turnőrös hölgyek nyájassága ellen védi magát. Különben mint ismert vándorló cigányaink, a sioux asszonyok is hátukon cipelik kicsinyeiket, mig csecsemő-korukban jobbnak látják a már említett pólyákba zárni, melyek véges-vegig szíjjal fűzhető össze, ugy, hogy csak a fej számára marad egy kis nyílás, s a mumiaként így preparált babákat távollétökben a pólya két oldalára alkalmazott akasztó segélyével a fák ágaira függesztik. Ebben az állapotban

lehet látni néha egész sereg csecsemőt a szelben ingó ágakon lógni, mint megannyi hernyóból a saját szálán csüngve.

Am nöjének csak egyszer nagyra, csak oly vad kedvteliséssel fogják forgatni a skalpirozó kést, csak oly hajmeresztő vadossággal kezelni a nyilat, s dobni a lassót a baltovak nyakába, mintha sohasem is töltötték volna mással az időt s ki az állatkerti mutatványoknál ügyességeket ebben az irányban tapasztalta, el fog csodálkozni, hogy fejleszt az elnyomatás és az önvédelem természetes ösztöne e minden magasabb szellemi tehetség nélkül való embereket. Gyüleitök a fehérek ellen engesztelhetlen. Minő verszompas kedvtelével, minő rémes harczi zajjal s dühödtt vérbéknél üvöltve rohannak ama ponyvás szekerre, melyen az emigráns családok észrevették. Kémeik guggolva, hasalva, szimatolva, a rengeteg rókától elrejtve nesztelen mozdatokkal közelednek a gyanútan európaihoz s midőn egy biztos lesből kiröpített a kegyetlenség elfojtott ösztöne, melyet ép egy mint a szelidített tigrisnél, csak a vasbot látása szorít háttérbe, s közepes fantázia mellett is pillanatig a valóság izgalmai között érezheti magát a néző látókra.

Nem mondhatni, hogy a skalp felvételéről halálos volna; nyugaton, az indián-terület határain gyakran lehet látni skalpozott fehéreket. Az indián megragadja egyik kezével az ellenség üstökét, kissé fölhúzza a fejbőrt s kezével köralkolva részt metsz ki belőle. És nemcsak a fejbőr a skalpolásnak tárgya; a kopasz indiánok, kiknek magoknak még szemöldök sincsenek, ugy látszik, vak gyüleitől vannak eltelve az emberi test minden hajas része iránt. Legalább szakállt és bajuszt csak egy skalpolnak, mint a hogy a hónalját is. Meggyőződésük, hogy a skalpot ember nem juthat a túlvilágra; innen az, hogy a csata legádázabb heve közepette is, mig egyrészt egyetlen vagyunk az, hogy az ellenséget elve vagy halva megskalpolják, másfelől minden erőből arra törekednek, hogy tesvéreiket, kiket hasonló sors fenyeget, kimentsek annak körmei közül.

Meglepő részletességgel adják vissza a sioux-k mutatványait ezeket az epizódokat, valamint a rákövetkező kannibál-tánczot is. A mint megperdül a dob egyhangú tamtamja, a veresbőrűek felugrának és hangos üvöltés kíséretében, mely a kutya és sakál üvöltéséhez hasonló, végzik tánczukat, mely némileg a csárdásnak megfelelő lábfelelmozgásokból és gyors fellépésekből áll. Meg-meghajolnak, mintha egy láthatlan ellenséget keresnének, fejüket a földre horgasztják figyelve, s borzasztó fegyvereikkel jobbra-balra hadonáznak. Pokoli torja ez egy pokoli diadalnak, melytől hogy megmeneküljenek, igen sokszor az amerikai hadsereg tisztjei és katonái magok oltják ki életüket.

S pedig nem valószínű, hogy a sioux-indiánok valaha kannibálók lettek volna, oly értelemben, mint más emberevő vad népek. Leolt ellen-ségeiknek megették ugyan egyes részeit, de csak abban a babonás hitben, hogy ezzel megfelelő harcziás tulajdonságokat mintegy átörököltek. Nem ugy mint a bela-coole indiánoknál, kiknél a a valódi hametz-eknek, hogy testvéreik annak tárták meg ma is szükség éjjeli orgáinkban emberhúst enni és pedig mumifikált halottból.

A bivalytáncz, melyben egy bivalybőrbe öltözött indián mint bivaly rémisztgeti a körül állókat s kelt jóízű hahotákat a naiv veresbőrűeknél, a csóktáncz, melyben kivételesen nők is vesznek részt, bár ebben is kirívó az ellentét a férfiak kitoró zajos mulatozása s a nők csendes és komoly magatartása közt — megannyi eredeti vonásai a sioux-k mulatozási módjának. De nő tánczosait még a táncz közben sem érintik, külön sorokban felállva ugrálnak egymással szemközt, miközben a sorok mind összéb tömörülnek, a kétségbeesetten nyagadtott dob süket hangot ad, mely belevégül az ugráló vadak monoton, nyöszörgésszerű torokhangjába. A temelgési szertartásnak produkálására azonban, melyet igazgatójuk szintén be akart mutatni a kegyelet-érző vadak semmi ígéretre és kapacitására sem voltak hajlandók vállalkozni; állítólag szerencsétlenségtől tartottak babonás félelmekben, ha a holtaknak tartozó tiszteletet ezzel profanálják.

Lesz alkalmunk ez érdekes népfajjal bővebben is foglalkozni.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A Magyar történelmi életrajzok ez évi folyamának 4-ik füzetét hagyta el a sajtót. Kettős érdekű tartalma van, mert bevégződik benne *Fraknói Vilmos* nagyérdékű tanulmánya *Pázmány Péter*ről és megkezdődik egy másik jeles történetirőnkől, az Arpádok korszakának buvárától, *Szabó Károlytól Kun László* király életrajza. A füzet most is egész tárháza a történelmi emlékeket felmutató díszes illusztrációknak s ezek oly a szerkesztői éber figyelmet (a miért *Szilágyi Sándoré* az érdem) mint a kivétel sikerét illetőleg nagy elismerésre számolhatnak. A történelmi ismeretek népszerűsítéséhez ép ugy hozzá járulnak ezek, mint a hogy a történelem komolyabb kutatóinak is egész készletet nyújtanak. A kötetben még mindig Pázmányra vonatkozik az illusztrációk nagy része; de a Kun László életéhez tartozó sorozat is megkezdődik királyi pecsétekkel s *Detrekő* és *Szalónak vára* rajzaival, *Dörre Tivadartól*, ki a vállalatnak sok sikerült illusztrációt készített ezúttal is.

Színes nyomású melléklet a Pázmány misemondó ruhája. Ezt követi Pázmány és I. Rákóczi György egy-egy titkos jegyű leveleinek hasonmása a gyulafehérvári Bathányi-könyvtárban levő eredetiek után. A füzet legérdekesebb melléklete *Zrinyi Miklós*, a költő egy eddig ismeretlen arcképe. Az eredetit *Thomas János* rajzolta és pedig az élet után s így mindenesetre hiteles arcképe a híres költő-hadvezérnek. *Thomas* képét *Bontats XVII.* századi jeles rézmetsző sokszorosította, s ennek egy példány a gróf *Apponyi Sándor* tulajdona. A mellékletet közt van Pázmány arcképe *Rugendas* után, *III. Ferdinánd* király arcképe *Van Dyk* világhírű festményéről és *I. Rákóczi György* arcképe *gyakuro* metszet után. Ez utóbbi arcképet mutatványul mi is közöljük mai számunkban. A szövegbe nyomott számos

Bars-Szent-Kereszt. — Dörre Divadar rajza.

kép közül is adjuk a *Bars-Szent-Kereszt* feltüntető kis tájképet *Dörre* rajza után.

Bars-Szent-Kereszt Pázmány többször időzött, élete utolsó éveiben is, mikor a postényi fürdőt használta. E kép azonban a mai *Bars-Szent-Kereszt* mutatja, mely a besztercebányai püspök kedvelt tartózkodási helye s *Ipolyi Arnold* egész paradicsomát alakította. E tudós főpapunk örömeit időzött itt mindig, s irodalmi munkásságának, történelmi buváratainak — ugy szöve — asztala itt volt föllátva. Itt gyűjtötte össze műtárgyait, nagy értékű régiségeit, festményeit, melyeket most *Zschor Béla* gondos felügyelete alatt csogolnak, hogy aztán *Ipolyi* új székhelyére, Nagy-Váradra szállítsák, melyet a népszerű főpap e hó 27-ikén, szent *László* király napján fog ünnepélyesen elfoglalni. *Bars-Szent-Kereszt* *Ipolyi* nagyon szerette, s rendszeren olyan leveleket írt, melynek homlokát a regényes szép hely színnyomata képe díszítette. A gazdag tevékenység mellett büszkeséggel gondolhatott rá mindig, hogy e hely általa lett barátságos és díszes otthon, még pedig olyan, melybe a jó gazdát, a finom ízlést és a világlátott nagymiveltű férfit együtt találta meg a látogató.

Megvan a «Történelmi életrajzok» e füzetében Pázmányak az esztergomi bazilikában *Simor* primás által készített szobrának képe szintén. Szóval ismét érdekes gyűjtemény mindazon tárgyakból, melyek Pázmányra vonatkoznak, s azokról a helyekről, melyek életének egyes mozzanataival összefüggnek. Az arcképek közül meg *Káldi György*ét, a bibliafordító említjük meg. A beces vállalatot *Méhner Vilmos* könyvkiadó üzletében rendelhetik meg a történelmi társulat tagjai egész évre 5 frttal, nem tagok 8 frttal.

A *Budapesti Szemle* júniusi kötete több napirenden levő kérdéssel is behatóan foglalkozik. Így a köz-törvényhatóságok rendezéséről szóló törvényjavaslat tárgyalása alkalmából közéletünk egyik jelese, *Horváth Boldizsár* volt igazságügyminiszter vet kritikai visszapiantást a képviselőházban lefolyt vitákra. *Horváth* maga is részt vett e vitákban s a törvény-

javaslat ellenzői közé tartozott. Most is a megyei önkormányzat érdekeit emeli ki, s a törvényt csak az ideiglenes állapot gyarló prolongációjának mondja s azt óhajtja, hogy mielőbb váltsa föl közigazgatásunk végleges, gyökeres és korszerű rendezése. A szerkesztő erre megjegyzi, hogy «a képviselőház és főrendiház vitái meggyőzhetek bennünket arról, hogy a kérdés végleges megoldása még nem érett meg.» Második aktuális cikk *Csorba Ferenc*től «Néhány szó bírunk kiképzéséről», továbbá «A latin nyelv kérdése» V-től, ki *Frary* azon francia könyvéről szól, mely a latin és görög nyelv tanításának eltörlését oly határozottan kívánja. A cikk írja azt hiszi, hogy Franciaországban, a hol a reálistólákhhoz hasonló nem igen vannak, lehet szólni ily éles hangon a latin nyelvről, de nálunk vagy Németországban *Frary* nézetei gyökeres reformot nem idézhetnek elő.

A kötet egyik közérdekű közleménye «*Horvát István* naplójából», *Berkesi Istvántól*, ki a jeles tudósok a muzeumban levő kéziratokból fiatalok naplóját (1805—1809-ig terjed) ismerteti. A magyar főváros akkori társas életére, irodalmi viszonyaira és köreire, az egyetem és az ifjuság életére, az 1809-iki politikai viszonyokra, *Horvát* lángoló hazafiságára igen becses adatok vannak ebben. Medvechky *Frigyest* folytatja «Társadalmi problémák az államregényekben» című dolgozatát. A szépirodalmi részben *Merimé Prosper* «Kettős tévedés» elbeszéléseinek (fordította *Haraszi Gyula*) befejezését olvassuk; költeményeket *Szász Bélától* («Léptek») és *György Vilmostól* egy svéd ballada, «*Kis Karin*» fordítását.

Pasteiner Gyula a *Munkácsy* legújabb festményéről ír. «*Mozart* végperceit» tárgyi tartalomban egészen jelentéktelennek, de festői előállításban remeknek mondván. A könyvismertetések közt *Vámbéry* új könyvéről: «A török faj ethnologiai és ethnografiai

Vas Gereben összes munkáiból *Méhner Vilmos* kiadásában négy újabb füzet hagyta el a sajtót, a 15—18-ik. Ezekkel bevégződik *Vas Gereben* egyik legjobb korrajza «*Nagy idők, nagy emberek*», melyekhez *Gyulai László* számos és jellemző illusztrációit rajzolt. Egy füzet ára 25 kr.

Életrajzok. Két füzet jelent meg a *Stampel* Károly kiadásában. Egyik a «Kortársaink» című vállalatnak 9. s 10-ik füzetét képezi. *Karták Pál* írta meg benne *Munkácsy Mihály életrajzát* közlőre, a művész arcképe s néhány festményének másolatát is. A füzet ára 40 kr. A másik füzet a «Magyar hölgyek életrajza»-nak ötödik darabja. Ebben a hősies *Rozgonyi Cecília* s a sok megpróbáltatást túrt gróf *Bethlen Kata*, a későbbi gróf *Haller Lászlóné*, majd gróf *Teleki Józsefné* élete van méltatva. *Endrődi Sándor* írta. Ára 20 kr.

Népszerű természettudományi előadások gyűjteménye. A természettudományi társulat által rendezett népszerű felolvasásokból az 1886-iki évfolyam két első füzetét jelent meg s három értekezést foglal benne helyet: «Az állatok színéről» (7 rajzzal), *Orley László*tól. «Az újabbkori csillagászat eszközeiről és megfigyelésmódjairól», (21 rajzzal) *Gothárd Jenő*től. «Az égi testek fizikai alkotásáról», *Konkoly Miklóstól*. Az egész évfolyam ára a társulat tagjainak 1 frt, nem tagoknak 1 frt 50 kr.

Paedagogiai Plutarch, jelesebb paedagógusok, kiválóbb tantervek arcképe s életrajz-gyűjteménye *Szerkeszti Orbók Mór*, kiadja füzeteként *Drodtliff Rudolf* Pozsonyban. A vállalat 5-ik füzetét kapjuk, melybe *Béla Mátys* életrajzát dr. *Mári S. irta* meg; ezenkívül még négy életrajz van a füzetben.

Folyóiratok. A «*Művészi Ipar*», az orsz. iparművészeti társulat folyóiratának új számában a cikkek sorozatát a társulat közgyűlésével kezdi meg; aztán *Jakabfy Ferencz* a kovácsművészetéről értekezik. *Radics Jenő* pedig egy jeles francia szakmunkából közöl mutatványt. «A disztímény» a művészi iparban» címmel. Egy ebédli leírása, irodalom s a rendes rovatok teszik a füzet további tartalmát. Melléklete van hozzá két nagy műlap, a szöveget pedig számos igen sikerült és érdekes rajz díszíti. — *Az Ungarische Revue*, május-júniusi füzetét együtt jelent meg. Első cikke *Szalay Imre* osztálytanácsos előadása az iparművészetéről az orsz. kiállításon. *Szily Kálmán* *Bolyai Farkas* híres matematikus életéről közöl adatokat, *Csergheő Gyula*, *Medvechky Frigyes*, *Schwicker János*, *Acsády Ignác*, stb. közleményei teszik a füzet további tartalmát.

Előfizetési felhívások. *Hörk József* az eperjesi kollegium igazgatója «*Az evangélikus Tisza-kerületi püspökei*» című munkára hirdet előfizetést. Részletes munka lesz, mely a tisza-kerületi evang. egyház kormányzatát, püspökei életrajzát gondosan gyűjtött adatokban ismerteti meg. Megrendelhető 1 frt 50 kr. jával, Eperjesen. A mű csak akkor fog megjelenni, ha az előfizetéseket utján befolyó összeg fedezdenti a nyomtatást, stb. szóval a kiadás költségét.

Egészségtan. *Lampel Róbert* egyetemközhivatala előfizetést hirdet *Dr. Fodor József* könyvkiadótól tanárnak s a közegészségügy terén ismert tevékeny szakferiúnak ily című munkájára: «*Egészségtan*», a középiskolák felső osztályai számára, valamint magán használatra. Beszátása az oktatásügyi miniszteriumtól megszabott tanrendnek megfelelő lesz. Középiszkolákban — el lehet mondani — hogy eddigéig az egészségügynek nincs tankönyve. Örvendetes, hogy az elsőt oly kiváló szakember írta meg, mint dr. *Fodor József*. A teljes mű számos ábrával ellátva, tizenkét ívre terjed s már június hóban megjelenik. Felmőkkel is okuissal forgathatják. Előfizetési ára 1 frt 50 kr.

Felhívás előfizetésre: *Felbátorítva* azon szíves fogadtatás által, melyben a budapesti és vidéki lapokban részint névtelenül, részint különféle álnévek alatt — az utóbbi években rendszeren «*Egy kontár filozóf*» álnév használatával — megjelent szatirikus tárczacsikkeim és hasonló irányú tréfás verseim a t. olvasó közönségemnél részeseletet, e cím alatt: «*Talmi aranykorunk*» egy nagyobb szabású vidám szatírárt irtam versekben, melyben a mai világnak rohanó haladását, felfogásait, szokásait és divatjait teszem jövedvő szószaporítás tárgyává, nem feledkezve meg a közlétről és a magasabb politikáról sem. A munka *Budapest*ben a *Franklin-társulat* nyomásában jelenik meg, a lehető legdicsőségben kiállítva, mintegy 13—14 ívnyi kötetben, *Jankó János* 80 eredeti rajzával, melyeket a hírneves művész nagy előszeretettel és humorús felfogással készített el. Előfizetési ára 2 forint. A t. gyűjtőknek mind az példány után egy tiszteletpéldánnyal szolgálandók. Az előfizetési íveket és pénzeket kérem saját kezembe, *Debreczenbe* küldeni. — *Kóssa Albert*.

A nemzeti színházban május 29-ikén, mint *Fény András* születésének századik évfordulója estején, e jeles írónak «*Mitrai vadász*» című vígjátékát adták elő. A hatvanas évek elejéről való műve a szerzőnek, sok patriarkális humorral, s egy kitünő alakkal, a fellengző exnotáriusnéval, ki régi színésznő emlékének él. Ezt a szerepet most is, mint az első előadásakor, *Szathmáryné* asszony játszotta, jövedvőleg és humorral. A darab többi szereplőiről általában azt lehet mondani, látszott rajtuk, hogy oly műben

játszottak, melyet csak alkalmas vettek elő. A közönség is csak félig töltötte meg a házat.

A buda-krisztinavárosi szinkórban a hó elsője óta Nagy Vince színtársulata működik, mely a «Gasparrone» című operettel kezdte meg előadásait. Ebben Orley Flóra, Halmainé és Locsarekné (komika), továbbá Valentin tenorista, Haday, Gyöngyi és Szabó Bendi játszották a nagyobb szerepeket.

Mozart utolsó percei, Munkácsy Mihály képe már csak pünkösdi hétfőig s e szerint bezárólag június hó 14-ig lesz a műcsarnokban látható. A nagy hőség daczára még mindig nagyszámu közönség látogatja a kiállítást. Valószínű, hogy a festményt a bécsi Belveder számára veszik meg.

KÖZINTÉZÉTEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémián május 31-én összes ülés volt, kisebb jelentőségű folyó ügyekkel.

Az elnök Dr. Trefort Ágost tudatta, hogy Ő Felsője megerősítette Stoczek Józsefnek az akadémia második elnökévé történő megválasztását. Fraknói Vilmos főtitkár adta elő ezután a jelenlegi válogat. Meleg szavakban tudatta az akadémia két külső tagjának, két jeles történésznél halálát. Az egyik Ranke Lipót, ki 1858 óta, a másik Waits György, ki 1878 óta volt tagja az akadémiának. — A Pauler-családhoz ir. részvénytulajdonosokra a család nevében dr. Pauler Gyula választotta az akadémián mély köszönettel. Az akadémiának immént megválasztott két külső tagja: Jirecsk és Jons Henrik közönséget fogadták a megválasztást. A közoktatásügyi miniszter tudomására hozza az akadémiának, hogy az orsz. meteorológia és földlelejárásügyi központi intézet igazgatója, dr. Schenzl Gyúdió, a benedekrendiek admonti apátjának segéd-kormányzójává választatván, állásáról lemondott. Az akadémiát az igazgató állás betöltésére ajánlati jog illetvén, a miniszter most e joga gyakorlására hívja föl, egyszersmind kéri az akadémiát, vennie beható tanácskozás alá azt a kérdést is: nem volna-e célszerű a meteorológiai intézetet egyetemi vagy műegyetemi tanszékké alakítani? (A III. osztály fog e tárgyban jelentést tenni.) A második osztály tudatta, hogy gróf Teleki József «Hunyadiak kora» című munkájából 1858-ig 9028 frt jövedelem folyt be. Ez az összeg kamataival együtt gr. Teleki József óhajta szerint, a «Hunyadiak kora» folytatására fordították. A Marczibányi-tulajdonosra kitűzött pályázatnál (Faludi Ferenc nyelve) a bíráló dicsérettel említették föl a IV. sz. pályaművet, mely azonban csak töredék volt. Azt mondták róla, hogy ha a szerző hajlandó volna az egészet befejezni, s a munkát oly jelesnek találnák, mint a minő a mutatóvány, az akadémia kész volna tiszteletdíj mellett a művet kiadni. Most szerzőtől Szilassy Mór államgimnáziumi tanár jelentkezett, készségeit fejezve ki a munka befejezésére és az akadémia bírálata alá való becsátására. Körösi Csoma Sándornak tibeti könyvei és iratai, melyeket egyik barátja, dr. Duka Tivadar közbejárására az akadémiának ajánlékozott, már megérkeztek s az akadémia könyvtárában vannak elhelyezve.

Az Auróra című antiszemita irodalmi társulat alapszabályait a kormány nem erősíté meg. A belügyminiszter az alapszabályok azon módosítását kívánja, hogy nem keresztények is e társulat tagjai lehessenek. A társulat ennek folytán feloszlak, illetőleg átalakul könyvkiadó-szövetkezetté.

A hirlapok nyugdíjintézeté javára b. Wodiáner Albert ezer frtot adományozott.

A pesti izraelita négyelet, e napokban tartotta évi közgyűlését Bischof Dávidné urnó emléke alatt. Az egylet nagyban gyakorolja a jótékonyaságot. A múlt évben rögtömi segélyekre, rendes havi segélyekre, lakbérékhez való segélyre 16,448 frtot adott ki. Árvalány-intézetében 51 gyermeket nevelt, az ármenhelyben tizenhatot, és ezen kívül 21 árvát segélyezett. Ez 18,126 frtba került. Tart fenn népkonyhát is, melyben felekezett nélkül 10 krért olcsó ebédet kaphatnak a szegények. Ezt 88,591 étkező vette igénybe, köztük 10,023 egészen ingyen. A népkonyha kezelési költsége 105,39 frt volt. Az egylet jótékonyasági kiadásai 46,382 frt, melynek fedezésére csak 43,780 frt bevétel folyt be; a hiányt az egyes alapok terhére kiegyenlítették. A múlt évi május hóban megkezdett építkezés befejeztvén, a két legnagyobbított új intézet: az ármenhely és népkonyha a legközelebbi őszkor fog rendeltetésének átadni.

EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Az egyetem dekánjai. A budapesti kir. tud. egyetemen a jövő 1886-87. tanévre megválasztottak dekánokká: a hittudományi karban dr. Aschenbrier Antal, a jogiban dr. Cserny József, az orvosiban dr. Balogh Kálmán, a bölcsészetiiben dr. Lengyel Béla rendes tanárok. Megválasztották a karok a rektor-választókat is, kik 8-án fogják a jövő tanévre a rektor magnifiktus megválasztani, ezuttal az orvosi kar rendes tanárai sorából.

Uj protestáns biblia-fordítás. Millard Edward, az angol biblia-társulat magyarországi főgyűzője, meg akarja indítani az ó-zóvetségi szentírás újabb

magyar fordítását. Abban reménykedik, hogy Károli Gáspár halála 300 éves fordulójára, 1892-re elkészül a nagy mű. A munka végzésére az angol társulat a hazai ref. és evang. egyház kiváló szakferiat óhajta megnyerni. Millard járt már ez ügyben Szász Károly ref. püspöknél s most Debreczenben időzött. Egyik fia Debreczenben tanult és jelenleg atyja mellett titkár.

MI UJSÁG?

József főherceg és a tüzoitás ügye. József főherceg cikket küldött az orsz. tüzoitói szövetségnek, melyben azzal a kérdéssel foglalkozik, hogy miként lehet pusztán, vagy ezer lakost túl nem haladó kis községben egyszerűen és kevés költséggel a célnak mégis megfelelő tüzoitói csapatot fölszerelni. A főherceg szakértelemmel foglalkozik e cikkben a fölvetett kérdéssel, fejtegeti az ily pusztai, tanyai vagy kis községbeli tüzoitói csapatok nagy hasznát és fontosságát, czélszerűt és alapos utmutást nyújt a kis tüzoitói csapat olcsó fölszerelésére, begyakorlására és általában az eljárásra nézve. Cikkjét a következő szavakkal fejezi be:

«Minden esetre előny, ha találkozik szegény községnek vagyonos pártolója, mint például egy ott, vagy közelben lakó földbirtokos, a ki a hazafini vállalatot magáévé tevé, előre áll, vagy legalább egy részét a költségeknek elvállalja. Van is hazánkban erre több helyen szép példa és annyi ur van, a ki a sportnak más, inkább mulatságra szolgáló ágaira annyit költ, hogy maradjonabb annál annak csak egy kis része ezen emberbaráti tüzoitói intézménynek is.»

Fáy emléktünetpe. Fáy András születésnapján, Kohányban a kegyelet szép ünnepe folyt le a nagyérdemű férfui születésének századik évfordulóján, május 30-ikán.

A szomszédos Gálszecs volt gyűllekező helye a vendégeknek; a megye fő- és alispánja, az egész tiszttakar, a hitfelekezetek képviselői, az akadémia képviselőiben Zichy Antal, Heinrich Gusztáv, a Kisfaludy-társaság részéről Vadnai Károly, az első hazai takarékpénztártól Gelléri-Szabó János és Györi Elek, Pestmegye részéről Székely József, Fáy Béla és Zseny József jelentek meg. Ott voltak továbbá a sárospataki tanári kar képviselői, a sátoralja-nyhelyi és sárospataki dalárdá tagjai. A város fel volt lobo-góva. Dél előtt 10 órakor Matolay Etele alispán b. Fischernél, a helyi bizottság elnökénél fogadta a küldötteket. Ezután megindult a közönség gyalog és fogaton a közel fekvő Kohányba, hol Fáy születési házánál folyt le az ünnepély első része. A dalárdák elénekelték egy alkalmi himnuszot, azután Matolay alispán rövid, lelkes beszédben esetele Fáy érdemeit. A beszéd végén a falba illesztett szürke gránittábláról lehullt a lepel. A felirat ez: «E házban született 1786. május 30-án Fáy András, a kitűnő író és hazafi s a pesti hazai takarékpénztár-egyesület alapítója. Használni volt élete törekvése, jelszava. Ezen emléktáblát születésének 100. évfordulója alkalmából a pesti első hazai takarékpénztár-egyesület kegyeletlen hozzájárulásával emelte Zemplénmege közönsége.» A leleplezés után Szinyei Gerzson sárospataki tanár ismertette Fáy életét. E közben fiatal leányok árulták a közönség körében Fáy arczképét és dr. Badics alkalmi fizetést. A befolyt pénzek a gálszecs-i kisdudóvá javára fordították. Szinyei beszéde után a dalárdák a «Magyarok Istene» című dalt adták elő, majd Szuhay Benedek szavalta el alkalmi ódiáját. Végül ismét a dalárdák énekeltek. A közönség ezután megtekintette Fáy születésnapját és azután visszatért Gálszecsre. Itt délután 2 órakor 240 teriféki lakoma volt, este pedig táncmulatság, mely kitűnően sikerült.

Fáy András életrajzi adatainak kiegészítéséül közli velünk Szemere Károly ur Fáy András családjáról a következő adatokat: Fáy egyenes ivadéka volt ama Rugacsnak, a ki IV. Bétát a saját titkózetben menteni segített. A Fáy-család egyik ága e század elején grófi címet kapott, s ennek végső sarja volt gróf Fáy István, az 1860-ban elhunyt jeles zeneszerző. Fáy András szülei Fáy Fáy László és szemerei Szemere Krisztina voltak, kiket az ég négy gyermekkel áldott meg: u. m. Fáy András (+1864), Fáy Zsuzsanna Kosmó (+1853), Fáy László (+1860), kit szépségeért «II. Rákóczi»-nak neveztek és Fáy Borbála csáthi Gábriel Istvánné (+1872), mely utóbbinak unokája Gábriel Zoltán, mai fiatal hirlapíró. Fáy András Sárkány Zsuzsánnát vette nőül. (+1879) s e házasságból egy fia, Gusztáv (+1866.) származott, az országosan ismert zeneszerző. A Fáy-aknak különben is kiterjedt, fényes rokonsága van, így rokonai közé tartoznak: a gr. Gyulayak, gr. Wartenslebenek, Kazinczyak, Szemerék, Bérczayak stb.

Éjjeli ünnepély a korzón. A fővárosban egy lát-szik meghonosodnak a nyáréji ünnepélyek jótékony czélokra. Tavaly a városligeti fák közül a városba bevonnól esti ünnepet rendeztek, most pedig a Dunapart aszfaltos korzóján. E hó 3-ikán a legkedvezőbb időjárás, s élénk részvét mellett folyt le a korzó-

ünnepély s mindenesetre jelentékeny jövedelmet szolgáltatott a játékosok czélra.

A korzót földszíttették, s ezer meg ezer lampionnal világították. A villamos világítás természetesen nem hiányozhatott. A központi a redout előtti kioszk volt. A Dunán gőzhajók jártak alá föl, katonai zenekarokkal. A közönség a korzó köréket is előzőlötté, sőt nagy sokaság ment föl a Gellért-hegyre is, hogy lássa a kivilágított korzót és tanuja legyen a röppentyűk felbocsátásának, a görög tüzek égésének, melyekkel a hegyet koronként megvilágították. A korzón nagyon kedélyes élet pezsgett. Több helyen zenekarok játszottak s az aszfalton díszes társaság foglalt helyet a sorba állított székekben, a kávéházakban vidám társaságok alakultak s nemcsak a megkezdődött több helyen a tánc is az utca sima aszfaltján. A mulatságból az álarcosok, jelmezesek sem hiányoztak, megjelentek a sioux-indiánok is, s néhány sor végig sétáltak a korzón. A nyáréji mulatságok éjjelkor lett vége. A jövedelem a gyermekmenhelyet illette.

Történelmi kiállítás. A Budavár visszafoglalásának emlékére rendezendő történelmi kiállítás gazdagnak ígérkezik. Összesen 110 résztvevő közel 2000 tárgyat jelentett be s a kiállítók fele már be is küldte tárgyait, melyeknek száma 1124. A kiállítás hivatala a városligeti műcsarnokban működik Maláth Béla vezetés alatt.

A már beérkezett tárgyak közt fölöttébb érdekes Budavárának 1686-ban Fontana által készített színezett térképe, mely a egykori budavári térképek legpontosabbja. Nyitramegye közönsége egy piros se-lyem harci zászlót küldött, mely 1660-ban a magyar fölkelő huszároké volt. Egyik oldalán Nyitra-mege czimere látható, a másikon a feszület Krisztus képevel. A belkúldott nagyszámu fegyverek közül említendő Dessewffy Pálnak 31 darabból álló török fegyvergyűjteménye: csatabőrök, buzogányok, egy fél-hold alaku alabárd, egy fókos, melynek nyelében van hajító dárda (kelevéz) van elrejtve, stb. A fegyverek csoportjában van még két német nehéz lovassági vért nagyszámu lövegek nyomaival s török házi eszközök, melyeket Budavárban találtak. A festmények közt van a Dessewffy István arczképe, a ki az ostrom alkalmával a vársarkon betörők között az elsők egyike volt, továbbá Forgách Adám, Völgyi Gáspár s Mosch piarista arczképe, a ki a 17. századbeli erődítéskorl nagybecsű munkát írt s ebben Budavárt is részletesen ismertette. A rézmetszeti arczképek, látkepek és terrajzok száma megközelíti az 500-at s köztük igen becses a Lanfrankoni Enea gyűjteménye. Az erre vonatkozó irodalom 200-at meghaladó kötetben egy nagy hosszu asztalt foglalt el. A császári muzeum érdekes arany-, ezüst-, és bronz-érmek küldött, s ugyanilyenek jelentek be legújabban Koburg Fülöp herceg is. A Bécsből érkező nagybecsű gobelineket a két felvilágított nagy terem falain helyezik el.

Budavár visszafoglalásának képe panorámában. Az országos kiállításról fennmaradt városligeti panorámá igazgatósága elhatározta, hogy Budavár visszafoglalásának kétszázados évfordulója alkalmával egy, a bécsi panorámában felállított «Raizonvillei útkezet» című híres képhez hasonló, de Budavár visszafoglalását feltűntető nagy festményt fog közönsélemre bocsátani. Ennek részletei korhú alakokból, valódi ágyúkból, kitömött harcazi ménekből stb. fog-nak állani. Az igazgatóság egyszersmind felhívja azokat a festőket, kik a képre pályázni óhajtanak, hogy vázlatukat gr. Zichy Jenőhöz nyújtsák be.

Munkácsy és Liszt arczképe. Munkácsy Mihály a lamaloui firdőből frt levelében megköszöli azt a hírt, hogy Lisztnek általa festett arczképe a weimari nagyhercegre lesz, kinek Liszt — a festő beleegyezésével — emlékké fogja adni. Munkácsy erre vonatkozólag ezt írja:

«Ezt alkalmasint «csak úgy mondják» — mert én legalább semmit sem tudok róla. Az arczképpel, azonban, hogy az által Liszt iránti szeretetemet óhajtotam kifejezni, azon szándékom volt, hogy az egyelőre Liszt birtokában maradjon, és később... a nemzeti muzeumba jöjjön. Liszt is épen úgy tudja azt, mint én, hogy annak ott van a legjobb állandó helye. Az újdonságból felhát annyit igaz, hogy az arczkép az ősi budapesti kiállításon fog szerepelni. Leg-álább reményem, hogy ekkorra visszakérül Berlinből, hol most van.»

Franciaország Pasteurnek. A francia képviselőház a Pasteur-féle intézetre 200,000 franknyi hitelt szavazott meg.

Pör az országos kiállítás főnyereménye miatt. A kiállítási főnyeremény szerencsés nyertes, egy budapesti bankár, pört indított a kincstár ellen, mert a nyert összegből 6200 forintot vontak le valami adó fejében. A hivatalos hirdetések pedig úgy szóltak, hogy csak egy százalékol vannak le.

A háborgó Aetna. Katániából e hó 2-áról távirat-ozták: Az Aetna működésében ismét szünet állott be. A helyzet még komoly. Nicolosi, melyet a lakos-

ság teljesen elhagyott, katonaság tartja megszállva. A láva azonban lassan még mindig előbbre nyomul. A lávafolyam 25 méter széles és 3 méter magas. A láva már több külvárosi nyárlakot elpusztított. A szerencsétlenség által snjtottak javára közadakozást indítottak.

A szerb tudományos akadémia botránya. A belgrádi törvényszék Jovanovits Vladimir, a szerb tudós akadémia elnöke ellen, sikasztás miatt bünyenyít vizsgálatot indított. Kujundics közoktatásügyi miniszter, ki az akadémiának titkára volt, ismerte az ott folyó gazdálkodást, s ő rendelte el a vizsgálatot is. Jovanovics, ki Risztics idejében pénzügyminiszter volt, többi közt saját magának is kétszeres tiszteletdíjat számított föl. Május 30-ikán délelőtt a rendőség megjelent az akadémia helyiségében, fölfüggesztette az intézet működését és követelte a pénztár átadását. Az igazgatóság megtagadta az engedelmességet, hivatkozva arra, hogy az akadémiát királyi ukáz alapította, tehát csakis ilyen függesztheti föl. Az igazgatóság erre kihallgatást kért a királynál, panaszát emelendő a miniszterium ellen, a mely az akadémiát csak azért ildózi, mert számos tagja ellenzéki. A vizsgálat azonban elrendeltetett.

A londoni magyar vásár vasárnapj irják nekünk:

Nemesak magyar vásár, hanem keleti bazár is lesz ez, s Fibermann rendezi. A rendező bizottság tagjai sorában ott találjuk a londoni előkelő világ legjobban hangzó neveit, köztük a walesi hercegnőt, a schleswig-holsteini hercegnőt, a badeni nagyhercegnőt, Connaught, Albany, Teck stb hercegnőket, Károlyi Alajos grófnőt, Mijatovics szerb miniszter angol születésű nejét, Aylesford, Stanhope grófnékat stb. Tizenöt sátorban lesznek elárúsnítók, az előkelő társaság legünnepelebb női közül, s mindenik sátor magyar szoba-berendezést fog mutatni, s mindenik hölgy különböző vidéki magyar viseletben fog lenni. A megnyitás délután két órakor az angol himnusz hangjai mellett fog vége menni, az angol királynő leánya, Beatrice, Battenberg hercegnő által, mire a Rákóczi-induló következik, s utána a csárdában több magyar ifjú és nő a csárdász-táncot mutatja be. Rindir Singh Helén hercegnő mint kártyavetőnő ígérte meg közreműködését e mellett minden napra hangversenyeket és előképeket tartalmaz a program, s ezekben több ismert művész mellett Ghika hercegnő is részt vesz. Illusztrált ünnepi emlékkönyvet is adnak ki, melybe költeményeket s más dolgozatokat írnak, a többek közt Tennyson, lord Lytton, Mijatovics asszony (Battenberg hercegnőnek ajánlván), lady Brassey, a híres utazónő, stb. Általában az ünnepély fényesnek ígérkezik, és sok tekintetben előmozdíthatja hazánk ethnographiai ismeretét s a magyar iparunkkal elterjedését a külföldön.

Budapesti vagyon. A főváros vagyonáról szóló legújabb kimutatás szerint Budapest vagyon a múlt év végén 81.770,498 frt 54 kr. volt s ezzel szemben 16.118,052 frt 87 kr. tartozás áll, a tiszta vagyon tehát 65.652,445 frt 66 kr. A megelőző évhez 991,192 frt 31 kr. csökkenés mutatkozik, a mi onnan ered, hogy a főváros tavaly részint ingyen, részint igen mérsékelt áron igen nagy telkeket engedett át köz-érdekű építkezések czéljaira. A tizenhat milliós adósságot rovat nagyon fel fog szökkenni a husz milliós új kölcsön által.

Orvosi oklevelet az utolsó hét év alatt már 18 esetben adtak nőeknek a párisi egyetemen. Jelenleg az orvosi fakultás 4000 hallgatója között 103 nő van, köztök 8 francia, 1 török, 1 indiai, 3 osztrák és 76 orosz.

Római amfiteatrum Párisban. A Rue Monge és Rue Navarra szögletén Páris város egy telket megvásárolván, megkezdte Lutetia régi amfiteatrumának kiásatását. Már is két padorsot s egy hajó versenyre szolgáló területet találtak, mely utóbbinál a széles csatorna még elég jó állapotban volt. A talált romok között legérdekesebb az, hogy az utolsó-ken olvashatók azok nevei, kik azok birtokosai voltak.

A magyar francia biztositó részvény-társaság (Franco-Hongroise) életbiztositási osztályához 1886. május hóban benyújtott 426 ajánlat 785.900 forint összegről és kiállított 352 kötvény 619.500 frt biztositott összegről. Folyó év január 1-től május hó végéig 1697 ajánlat 3.261.300 frt összegről nyújtott be és 1432 kötvény 2.631.500 frt biztositott összegről állított ki.

EGY GÖRÖG ÖNRIÁS.

A görög óriások már nemcsak «in grémio» rémitgetnek nagytororó vágyaikkal, hanem egyenként is gazdagítani kezdik a vándor panorámások sok mindenféle csodát. Az előttünk álló görög egy ilyen jól megteremtett uri ember, neve Amanab és 18 év előtt születe világra a hős nemzet Korassond mellett egy erdőben, nem messze Tre-

2. Bg3-g2
3. Be2-g2 + F-g2
4. F mattot ad.
Helyesen fejtették meg: Budapest: K. J. és F. H. Andorfi Sándor. — Kovács J. — Az Erkel-sakk-társaság nevében: Exner Kornél. — Tarnóczon: Németh Péter. — A pesti sakk-kör.

HALÁLOZÁSOK.

A képviselőház két tagját veszítette el pár nap alatt: Besseney Ernő-t, a zala-szent-gróthi kerület képviselőjét és Janosy János-t, a végvárosi kerület képviselőjét. Besseney máj. 27-ikén Zala-Mihályiban hunyt el, hosszas betegség után, 62 éves korában. A negyvenes években Zalamegye tiszti ügyésze volt. A szabadságharcban, mint a híres 47-ik, zalai honvéd-zászlóalj századosa több titkózetet keresztül harcolt, migem Komáromba szorult. 1850-ben ügyvédi irodát nyitott, de másfél év múlva mihlálytai és zala-szent-mihályi birtokán gazdálkodni kezdett s mint a Deák-párt, utóbb mint a mérsékelt ellenékek híve volt tagja a képviselőháznak. A zala-szent-gróthi választókerület három egymásután következő választáson bírtá reá a mandátumot. Besseney különösen a Muraköz magyos-rosítása körül szerzett maradandó érdemeket. Janosy János e hó 2-ikán érte utól a halál Nyitra-Ujlakon, melynek szeretett plébánosa volt. 44 éves korában, egy időben a gróf Brunsvich-családnál volt nevelő, majd káplán Erdén, s ekkor írt egy munkát Pázmány Péterről. 1871-ben Esterházy István gróf, Pozsonymegye főispánja, plébánosnak hívta meg a nyitra-ujlakai plébániára. 1870 óta országgyűlési képviselő lett, s mint a szabadelvű párt híve, a végvárosi kerület képviselője. — Schöffer tábornok, ki 1849-ben a magyar szabadságharcban részt vett — mint az «Amerikai Nemzetőr» írja — május 11-én Washingtonban meghalt. A lengyel származású tábornok Bemmel Damaskusba menekült; majd Amerikába ment s élete végéig szeretettel ragaszkodott a magyar nemzethez, melynek fiául vallotta magát.

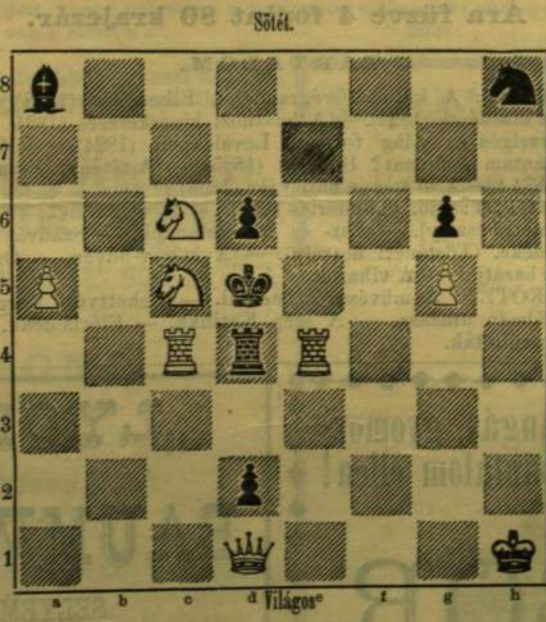
Szakfi József, a magyar színészek nesztora, meghalt e hó 3-ikán Debreczenben, hol a legismertebb alakok egyike volt, s az ottani kaszinó gondoskodott róla, hogy agy napjai nyugodtan tölthesse, mint a kaszinó könyvtárnoka. Kilenczven év körül lehetett. Az uttóró színészek közé tartozott, kiknek a tövisből legtöbb jutott. A most élő színész-nemzedék már mint öreg színészre emlékezik rá, ki apa-szerepeket játszott; a negyvenes években rövid ideig a nemzeti színházak is tagja volt. Nagy életkorát jó egészségben érte meg, s halálát sem előzte meg súlyos betegség.

Beroman Józsefné, szül. Burghard Julia, 1849-iki honvédezedes özvegye, 50 éves, Szegeden. — Gróf Poninszky Roumáldné szül. Jeszenszky Sarolta báróné. Csibrikon. — Toldalagi Ágnes grófnő Nyárad-Szent-Benedeken. — Berczogy János grófnő a tavarnai kastélyban. — Özv. OKOLICSÁNYI JÁNOSÉ szül. Lanzer Hedvig, 76 éves, Laskadon. — MATOLAY JOLÁN polgári leányiskolai tanítósné. Homonna-Olykán. — VIOLA ELVIRA, Viola Imre, Budapest fővárosi köztisztvisletben élő tanácsnokának 14 éves leánya. — Özv. LÉNGYEL ANTALNÉ szül. Volf Zsuzsanna, játékosnő hölgy, 74 éves, Hátzegen. — ZSIRÓS KORNÉLIA, Zsirós Vazul világiosi g. kath. esperes 17 éves leánya. — THUSZÉ szül. Schmidt Anna, főszolgabíró özvegye, 69 éves, Pozsonyban. — HATHÁZY FERENCZÉ szül. Holvay Hermina, 30 éves, Kolozsvárt. — WECHSLER ADOLFÉ szül. Weisz Regina, 24 éves, Nagy-Váradon. — Özv. FÜLÖP KÁROLYNÉ szül. Földváry Karolina 58 éves, Budapestben. — Özv. WERHEIM MOZSESNÉ szül. Süss Katalin, játékosnő szellemű hölgy, Szekesfehértvárt, 76 éves.

Elhunytak még a közelebbi napokban: LUKRITS ANTAL, pénzügyminiszteri főtanácsos, a központi számvétevény főnöke, 52 éves korában, Budapestben. — TERHES BARNABÁS sárospataki ref. lelkész, a ref. főiskola igazgató-tanácsosa, az alsó-zempléni ref. egyházmegye jegyzője, ki az irodalomban is nevet hagy magán után, s néhai Terhes Sámuel rimaszombati jeles ref. lelkésznek fia, 49 éves korában, s épen halálakor neje ikergyermekeket szült halva és az anya is élethalálá közt vívdott. — SZABÓ ENDRE derzsenyei (Hontmegye) evang. lelkész 80 éves. — SCHÜGÁNYICH JÁNOS aranyimás pap, érdemesült ottovai plébános, 86 éves, Sopronban. — KROMER SÁNDOR, vác-egy-házmegeyi kath. pap, szőlősi plébános 43 éves, Váczon. — KASZAP ISTVÁN, kath. pap és nagyszombati nyug. főgymnáziumi tanár, 39 éves, Soroksáron. — BERNÁTH KÁLMÁN volt honvédfőhadnagy, Bihar-megye egykori főszolgabírája, 54 éves, Debreczenben. — KISS LÁSZLÓ főügyész hivatalnok s az első magyar független kormány volt konstantinápolyi követségi titkár, élte 65-ik évében hosszas szenvedés után Budapestben; ugyanitt OLÁH ISTVÁN nyug. aljárásbíró, 72 éves. — VITÁLIS SÁNDOR nyug. órnagy, a 48-49-diki híres kilenczedik honvédzászlóalj szervezője, 94 éves korában. — DIACONOVITS ADOLF, az osztrák-magyar államnvasutásársaság uradalmi titkárja, Krassó-Szörény-megye biztositásának s központi választmányának tagja, iskolaszéki elnök, volt 1848-iki

SAKKJATEK.

1886. szamu feladvány. Hofmann Fr.-tól.

Világos indul s a harmadik lépésre mattot mond.

Az 1380. sz. feladvány megfejtése.

Shinkmann W. A.-tól.
Megfejtés.
Világos. Sötét.
1. B4-d2 Fa8-b7-c6-d5-e4
2. F4-b5-c7-d6-e5 Bg3-e3 (a)
3. Fd4-c5-b6-a7 F lép.
4. F mattot ad.

